

Cenová stabilita: prečo je dôležitá aj pre teba?

Informačný leták pre žiakov

Čo si môžeš kúpiť za 10 eur? Napríklad dve cédečká alebo zopár čísel svojho obľúbeného časopisu.

Ale napadlo ti vôbec niekedy, ako to celé funguje? Ako je možné, že sa kus papiera dá vymeniť za nejaký tovar alebo službu? Veď výroba samotnej bankovky v skutočnosti stojí iba pár centov.

Dôvera má svoju cenu

Prečo má teda ten kus papiera takú cenu? Ide tu v podstate o dôveru. Ak si od teba tvoj najlepší priateľ požičia 10 eur, vieš, že ti ich vráti. A pri stabilnej mene, ako je euro, sa vždy môžeš spoľahnúť na to, že si budeš môcť kúpiť tovar alebo služby v takej hodnote, aká je vytlačená na bankovke. Ak by však hodnota tvojich peňazí klesla, už im nebudeš dôverovať. Peniaze majú hodnotu, pretože im ľudia dôverujú.

Používanie peňazí je jednoduchšie ako výmenný obchod

Skúsme si na chvíľu predstaviť, že peniaze neexistujú. Ľudia by veci nepredávali a nekupovali, ale museli by si ich medzi sebou vymieňať.

Ak by sa teda pekár chcel dať ostrihať, musel by najskôr nájsť holiča, ktorý by ho bol ochotný ostrihať napríklad za päť bochníkov chleba. A ak by potom tento holič chcel nové topánky, musel by nájsť obuvníka, ktorý by topánky vymenil za chlieb.

Všetci by sme museli hľadať niekoho, kto by mal záujem o náš tovar alebo služby a mohol by nám namiesto nich ponúknuť to, čo práve potrebujeme. A aj keby sa nám vždy podarilo niekoho takého nájsť, museli by sme uvažovať nad tým, koľko chleba treba dať za ostrihanie alebo za topánky atď.

S peniazmi je to jednoduchšie. Sú univerzálnym výmenným prostriedkom, a tak s nimi pekár, ktorý si chce kúpiť topánky, nemusí hľadať obuvníka, ktorý potrebuje chlieb. Sú taktiež univerzálnym prostriedkom na vyjadrenie hodnoty tovarov a služieb, čiže sa nimi stanovuje cena. A nakoniec sú aj prostriedkom umožňujúcim „ukladať si hodnotu“, čo znamená, že si ľudia môžu peniaze šetriť, aby si za ne mohli niečo kúpiť v budúcnosti.

Cenová stabilita a hodnota peňazí

Cenová stabilita znamená, že tvoje peniaze si v priebehu času uchovávajú svoju hodnotu. Je to dôležité napríklad vtedy, keď si chceš peniaze našetriť a neskôr si za ne niečo kúpiť. Skús si predstaviť, že máš odložených 10 eur, za ktoré si chceš kúpiť dve cédečká, ale v obchode zistíš, že ich cena medzitým stúpla na 12 eur. A potom, keď sa vrátiš s 12 eurami, zrazu stoja 14 eur. Našťastie ceny väčšinou nerastú takto rýchlo (pozri tabuľku inflácie na str. 14 a 15).

Ako sa merajú zmeny cien

Ceny sa merajú pomocou indexov spotrebiteľských cien. Tieto indexy sa každý mesiac zostavujú na základe takzvaného „nákupného košíka“. V tomto košíku sú rôzne produkty, ktoré bežne používa typická domácnosť. Na základe pravidelného porovnania, koľko musíme za ten istý „nákup“ zaplatiť, čiže na základe porovnania ceny „nákupného košíka“ ako ukazovateľa celkovej úrovne cien, sa potom dá povedať, o koľko ceny stúpili (prípadne, vo výnimočných prípadoch, klesli).

Inflácia, deflácia a cenová stabilita

Inflácia znamená zvyšovanie celkovej úrovne cien. Jednoducho povedané, k inflácii dochádza, ak majú ľudia príliš veľa peňazí, ale tovaru na trhu je príliš málo. Ceny môžu stúpať z rôznych dôvodov. Predstav si napríklad, že v obchode je už iba jedno cédečko, a ty aj všetci tvoji priatelia si ho chcú kúpiť. Majiteľ obchodu pravdepodobne zvýši jeho cenu, pretože vie, že po cédečku je veľký dopyt a môže zaň dostať viac peňazí.

Veci môžu zdražieť aj vtedy, keď sa zvýšia náklady na ich výrobu. Ak napríklad stúpne cena elektrickej energie, zvýšia sa aj náklady na výrobu cédečiek, a tak výrobca zvýši cenu, za ktorú cédečka predá obchodníkovi, aby nebol stratový. Z rovnakého dôvodu sa potom obchodník pokúsi zvýšiť cenu, za ktorú ich predá tebe.

V oboch uvedených príkladoch stráca tvojich 10 eur svoju hodnotu, resp. „kúpnu silu“, pretože už nestačia na to, aby sa za ne dali kúpiť dve cédečky. O inflácii však hovoríme iba vtedy, ak ide o celkové zvýšenie cien všetkých produktov v „nákupnom košíku“, a nie len jedného z nich.

Defláciu môžeme chápať ako opak inflácie. To znamená, že pri nej celková úroveň cien v čase klesá. Deflácia nastáva vtedy, keď firmy musia pre nízky dopyt po tovare a službách svojej výroby predávať lacnejšie.

Hovorí sa, že ceny sú stabilné, ak v priebehu času v priemere ani nestúpajú (ako v čase inflácie), ani neklesajú (ako v čase deflácie). Ak sa dnes dá napríklad za 50 eur kúpiť „nákupný košík“ s približne rovnakým obsahom ako pred jedným alebo dvoma rokmi, potom možno celkovú úroveň cien považovať za stabilnú.

Cenová stabilita podporuje hospodársky rast a zamestnanosť, lebo vďaka nej ...

- ... sa ľahšie porovnávajú ceny

Cenová stabilita nám umožňuje jednoduchšie porovnávať ceny, a tak sa ľahšie rozhodovať, ktoré produkty alebo služby kúpiť.

Ak sú ceny stabilné, hneď zistíš, či najnovšie džínsy v porovnaní s najnovšími teniskami zdraželi. To znamená, že sa ako spotrebiteľ môžeš rozhodnúť, čo je lepšie si kúpiť.

Podobne aj firmy môžu rozvážnejšie postupovať pri plánovaní investícií. Dochádza tak k produktívnemu využívaniu zdrojov a výrobný potenciál hospodárstva rastie.

V období inflácie (alebo deflácie) sa ceny tovarov výrazne, často a neočakávane menia. Je preto ťažké povedať, či je určitý produkt v dôsledku zmeny ceny lacnejší alebo drahší v porovnaní s ostatnými produktmi. Potom sa môže stať, že firmy a spotrebitelia si zmeny cien vysvetlia chybné a ich nákupné rozhodnutia sú nesprávne. Výsledkom je neproduktívne využívanie zdrojov.

- *... sú lacnejšie pôžičky*

Keď sú ceny stabilné, sme ochotní požičať peniaze za menší úrok, pretože očakávame, že ich hodnota sa dlhšiu dobu nezmení. Keby však bola budúca hodnota peňazí neistá, chceli by sme sa pri požičiavaní peňazí poistiť a žiadali by sme vyšší úrok.

Z nízkych úrokových mier majú úžitok tí, ktorí si chcú požičať peniaze. Nízke úrokové miery teda znamenajú nižšie náklady pre firmy, ktoré chcú napríklad kúpiť nové výrobné zariadenia, alebo pre ľudí, ktorí si chcú na úver kúpiť napríklad auto alebo dom. Vďaka lepším možnostiam investovania sú firmy konkurencieschopnejšie a môžu ponúkať viac nových pracovných miest. A to je ďalší dôvod, prečo sú stabilné ceny také dôležité pre hospodársky rast a vyššiu zamestnanosť.

Sociálne stránky cenovej stability

Cenová stabilita je zároveň základnou podmienkou sociálnej stability. V inflačnom prostredí sa zmeny cien nedajú predvídať, čo môže ľuďom spôsobovať značné straty. Inflácia môže napríklad znížiť hodnotu našich úspor. V období inflácie sú väčšinou najviac poškodené sociálne najslabšie vrstvy obyvateľstva, pretože sa pred ňou nedokážu účinne brániť. V minulosti bývala vysoká inflácia (prípadne deflácia) často príčinou sociálnej nestability.

Eurosystem – strážca cenovej stability

Európska centrálna banka a národné centrálny banky eurozóny tvoria spolu Eurosystem, centrálny bankový systém eurozóny (pozri mapu). Hlavnou úlohou Eurosystemu je udržiavať stabilné ceny v eurozóne ako celku. Cieľom menovej politiky ECB je udržiavať medziročnú mieru inflácie v eurozóne v strednodobom horizonte na veľmi nízkej úrovni, t. j. tesne pod úrovňou 2%. Inými slovami, tvoje dve cédečká by mali v budúcnosti stáť asi toľko, koľko stoja teraz (pozri tabuľku inflácie na str. 14 a 15).

Eurozóna

 Eurozóna
Eurozóna v roku 2007: Belgicko, Nemecko, Írsko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Rakúsko, Portugalsko, Slovinsko, Fínsko

 Členské štáty EÚ s osobitným postavením

 Členské štáty Európskej únie, ktoré ešte nezavedli euro.

Definície pojmov

Cenová stabilita: udržiavanie cenovej stability je hlavným cieľom Eurosystemu. Rada guvernérov ECB, jej najvyšší rozhodovací orgán, definuje cenovú stabilitu ako medziročný nárast HICP eurozóny menší ako 2 %. Rada guvernérov zároveň stanovila, že v rámci tejto definície je jej cieľom udržiavať ročnú mieru inflácie v strednodobom horizonte tesne pod 2 %.

Deflácia: pokles celkovej úrovne cien, napr. indexu spotrebiteľských cien.

Európska centrálna banka (ECB): bola založená 1. júna 1998 a sídli vo Frankfurte nad Mohanom v Nemecku. ECB je jadrom Eurosystemu.

Európsky systém centrálnych bánk (ESCB): ECB a národné centrálné banky všetkých členských štátov EÚ bez ohľadu na to, či prijali alebo neprijali euro.

Eurosystem: ECB a národné centrálné banky členských štátov EÚ, ktoré prijali euro.

Eurozóna: túto oblasť tvoria členské štáty Európskej únie, ktoré prijali euro ako jednotnú menu.

Index spotrebiteľských cien: zostavuje sa raz za mesiac na základe takzvaného „nákupného košíka“. V eurozóne sa používa harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP). Spôsob, ako sa počíta (t. j. jeho štatistická metodológia), je vo všetkých krajinách jednotný.

Inflácia: zvýšenie celkovej úrovne cien, napr. indexu spotrebiteľských cien.

Úroková miera: v percentách vyjadruje koľko peňazí navyše dostaneš, ak niekomu požičiaš peniaze (alebo si ich uložíš v banke), resp. koľko peňazí navyše budeš musieť zaplatiť, ak si peniaze požičiaš ty.

Výmenný obchod: vzájomná výmena tovarov a služieb bez použitia peňazí ako prostriedku výmeny. Podmienkou je, že každá zo strán potrebuje práve taký tovar alebo službu, ktorú druhá strana ponúka.

Tabuľka inflácie

1. Vplyv inflácie na cenu dvoch cédečiek, ktoré dnes stoja 10 eur
(po n rokoch)

Ročná miera inflácie: 1%   2%   5%   10%   30%

Stabilné ceny

Inflačné prostredie

po 1 roku	10,10	10,20	10,50	11,00	13,00
po 2 rokoch	10,20	10,40	11,03	12,10	16,90
po 3 rokoch	10,30	10,61	11,58	13,31	21,97
po 4 rokoch	10,41	10,82	12,16	14,64	28,56
po 5 rokoch	10,51	11,04	12,76	16,11	37,13
po 6 rokoch	10,62	11,26	13,40	17,72	48,27
po 7 rokoch	10,72	11,49	14,07	19,49	62,75
po 8 rokoch	10,83	11,72	14,77	21,44	81,57
po 9 rokoch	10,94	11,95	15,51	23,58	106,04
po 10 rokoch	11,05	12,19	16,29	25,94	137,86

2. Vplyv inflácie na kúpnu silu peňazí (východisková hodnota = 100, po n rokoch pri danej miere inflácie, hodnoty sú vyjadrené v percentách)

Ročná miera inflácie:	1%	2%	5%	10%	30%
	Stabilné ceny		Inflačné prostredie		
po 1 roku	99,0	98,0	95,2	90,9	76,9
po 2 rokoch	98,0	96,1	90,7	82,6	59,2
po 3 rokoch	97,1	94,2	86,4	75,1	45,5
po 4 rokoch	96,1	92,4	82,3	68,3	35,0
po 5 rokoch	95,1	90,6	78,4	62,1	26,9
po 6 rokoch	94,2	88,8	74,6	56,4	20,7
po 7 rokoch	93,3	87,1	71,1	51,3	15,9
po 8 rokoch	92,3	85,3	67,7	46,7	12,3
po 9 rokoch	91,4	83,7	64,5	42,4	9,4
po 10 rokoch	90,5	82,0	61,4	38,6	7,3

EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA

EUROSYSTEM

Eurosystem

CENTRAL BANK &
FINANCIAL SERVICES
AUTHORITY OF IRELAND

EUROSYSTEM

BANK OF GREECE
EUROSYSTEM

BANCO DE ESPAÑA
Eurosistema

EUROSYSTEME

BANQUE CENTRALE DU LUXEMBOURG
EUROSYSTEM

OESTERREICHISCHE NATIONALBANK
Eurosystem

Banco de Portugal
EUROSISTEMA

**BANKA
SLOVENIJE**

BANK OF SLOVENIA
EUROSYSTEM

EUROPSKA CENTRÁLNA
EUROSYSTEM

Európska centrálna banka
Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt nad Mohanom
Nemecko

www.ecb.int